

Leon Trotskij

Teser om industrin

(april 1923)

Källa: *The Labour Monthly*, juli 1923, vol. 5, nr 1 och augusti 1923, vol. 5, nr 2.

(Följande teser lades fram och antogs enhälligt vid det ryska kommunistpartiets tolfte kongress som hölls i Moskva 17-25 april 1923)

1. Industrins allmänna roll i den socialistiska strukturen

De ömsesidiga relationer som finns i vårt land mellan arbetarklassen och bönderna vilar i sista hand på de ömsesidiga relationerna mellan industri och jordbruk. Till syvende och sist kan inte arbetarklassen behålla och stärka sin ledande roll genom statsapparaten eller armén, utan bara genom den industri som ger upphov till proletariatet. Partiet, fackföreningarna, ungdomsföreningarna, våra skolor osv. har till uppgift att utbilda och förbereda nya generationer av arbetarklassen. Men allt detta arbete skulle visa sig vara som byggt på sand om det inte hade en ständigt expanderande industri som grund. Endast en utveckling av industrin skapar en orubblig grund för proletariatets diktatur. För närvarande är jordbruket av största betydelse för Sovjetrysslands ekonomiska liv, även om den tekniska nivån fortfarande är mycket låg.

Endast i den mån industrin gör verkliga framsteg och den tunga industrin – som utgör proletariatets diktaturens enda fasta grund – återuppbyggs, och i den mån elektrifieringsarbetet fullbordas, kommer det att bli både möjligt och faktiskt oundvikligt att förändra jordbrukets och industrins relativa betydelse i vårt ekonomiska liv och flytta tyngdpunkten från det förra till det senare. Partiet måste arbeta systematiskt och uthålligt, oavsett vilka uppoffringar eller ansträngningar det kräver, för att påskynda denna process, särskilt när det gäller den snabba återuppbyggnaden av den tunga industrin.

Hur lång den period då jordbruksekonomin har en dominerande betydelse i vår federations ekonomiska system blir beror inte bara på vår interna ekonomiska utveckling, som med tanke på de allmänna förhållanden som nämns ovan endast kan ske mycket gradvis, utan också på den utveckling som sker utanför Rysslands gränser, *dvs.* framför allt på hur revolutionen i väst och öst kommer att fortskrida. Om bourgeoisien störtas i något av de mest avancerade kapitalistiska länderna skulle detta mycket snabbt påverka hela takten i vår ekonomiska utveckling, eftersom det omedelbart skulle mångdubbla de materiella och tekniska resurserna för det socialistiska uppbygget. Samtidigt som vårt parti aldrig får förlora detta internationella perspektiv ur sikte, får det inte för ett ögonblick glömma eller underlåta att beakta den dominerande betydelsen av bondesamhällets ekonomi när det bedömer konsekvenserna av varje steg det är på väg att ta.

Att inte bara ignorera utan till och med ägna otillräcklig uppmärksamhet åt denna omständighet skulle medföra oöverskådliga faror, både ekonomiska och politiska, eftersom det oundvikligen skulle undergräva eller försvaga enigheten mellan proletariatet och bönderna – den känsla av förtroende som bönderna hyser för proletariatet och som under den nuvarande historiska övergångsperioden är ett av de mest grundläggande stöden för proletariatets diktatur. Att bevara och stärka denna enhet är en grundläggande förutsättning för sovjetmaktens stabilitet och utgör därför vårt partis viktigaste uppgift.

Det är nödvändigt att komma ihåg de resolutioner som antagits av tidigare partikongresser, vilka mycket riktigt betonade att böndernas stöd för socialistiska produktionsmetoder endast kan vinnas genom att under flera år konkret visa att sådana metoder är ekonomiskt mer fördelaktiga, mer rationella osv. På det finansiella området kommer den politik som vi nu har

antagit och som måste och ska följas orubbligt – en politik som går ut på att spara på statens resurser, införa ett korrekt skattesystem och upprätta en korrekt budget – endast att ge avgörande resultat under förutsättning att de statliga industrierna visar en energisk utveckling och betydande vinster.

På grund av den extrema minskningen av armén, som nu praktiskt taget reducerats till stommen till förband, och den därmed följande gradvisa övergången till ett milissystem, har problemet med det nationella försvaret reducerats till en fråga om transport- och krigsindustri.

Följaktligen måste upprättandet av vår budget, statens kreditpolitik, de åtgärder som vidtas med tanke på statens militära skydd, ja i själva verket all statlig verksamhet, i första hand och framförallt ägnas åt den planerade utvecklingen av den statliga industrin.

Med tanke på vårt lands allmänna ekonomiska struktur är återuppbyggnaden av den statliga industrin nära kopplad till utvecklingen av jordbruket. Innan industrin kan ta ett avgörande steg framåt måste de nödvändiga medlen för cirkulationen skapas av jordbruket i form av ett överskott av jordbruksprodukter utöver byns konsumtion. Men det är lika viktigt att den statliga industrin inte hamnar efter jordbruket, annars skulle privat industri skapas på grundval av det senare, och denna privata industri skulle på lång sikt svälja eller absorbera den statliga industrin.

Endast en industri som ger mer än den slukar kan segra. En industri som lever på budgetens bekostnad, dvs. på jordbrukets bekostnad, kan omöjligen vara ett fast och varaktigt stöd för proletariats diktatur. Frågan om att skapa mervärde i den statliga industrin är en ödesfråga för sovjetmakten, dvs. för proletariatet.

En utvidgad reproduktion av den statliga industrin är otänkbar utan att staten ackumulerar mervärde, och utgör i sin tur villkoret för en utveckling av vårt jordbruk i socialistisk och inte i kapitalistisk riktning.

Det är därför genom den statliga industrin som vägen leder till den socialistiska samhällsordningen.

2. Aktiv och passiv i den första perioden av den nya ekonomiska politiken

Den nya ekonomiska politikens positiva inverkan på landets ekonomiska liv är obestridlig. Den kommer till uttryck i en återhämtning av den industriella aktiviteten, i ökad produktion inom många viktiga industrigrenar, i en ökning av arbetsproduktiviteten och produktkvaliteten, i en utan tvekan mycket betydande förbättring av arbetarnas ställning och framför allt i en mycket mer korrekt inställning till både grundläggande och detaljerade ekonomiska problem.

Det senare är en grundläggande förutsättning för att dessa problem ska kunna lösas effektivt i framtiden. Trots detta är industrins faktiska situation fortfarande mycket allvarlig. Uppgången inom den lätta industrin, som naturligtvis kan förklaras av återupprättandet av marknaden i kombination med en tillfredsställande skörd, innebär långt ifrån att alla företag och grenar inom den lätta industrin kan garanteras en fortsatt sund utveckling. Trots att priserna på den lätta industrins produkter är extremt höga, särskilt i jämförelse med priserna på jordbruksprodukter, ligger dessa höga priser ofta långt ifrån reproduktionspriset, det vill säga de garanterar inte en expansion av produktionen. En ökning av aktiviteten hos ett stort antal trustbolag har uppnåtts på bekostnad av gamla råvarulager, vars påfyllning för närvarande är ett av de mest akuta problemen för statens ekonomiska politik.

Å andra sidan har den tunga industrin knappt kommit i kontakt med marknaden. Den är i huvudsak beroende av statliga order och behöver för sin återuppbyggnad att staten gör stora

och väl genomtänkta investeringar i den. Detta gäller i betydande utsträckning även järnvägs- och sjötransporter.

Som ett resultat av de totala ekonomiska förhållandena har man ännu inte uppnått en sund prisreglering inom den lätta industrin. Detta, tillsammans med den tunga industrins eftersläpning i förhållande till den lätta industrin, utgör de viktigaste negativa punkterna under den första perioden av den nya ekonomiska politiken. Det är lika mycket ett resultat av de allmänna ekonomiska förhållandena som rådde före den nya ekonomiska politiken som av den oundvikliga försvagningen av de ekonomiska relationerna under övergången till den nya ekonomiska politiken.

Att uppnå en prisreglering på marknadsbasis som bättre motsvarar industriutvecklingens behov, att skapa mer normala korrelationer mellan den lätta industrins grenar och de grenar av industrin och jordbruket som förser den med råvaror, och slutligen att rätta till förhållandet mellan den tunga och den lätta industrin – detta är de grundläggande problemen för staten inom industriområdet under den andra perioden av den nya ekonomiska politiken som nu inleds. Dessa problem kan endast lösas genom ett korrekt samband mellan marknaden och statens industriplan.

3. Problem och metoder för planerad industriell verksamhet

I Sovjetryssland, där de viktigaste industri- och transportmedlen tillhör en enda ägare, staten, måste statens aktiva inblandning i industrin nödvändigtvis ta formen av en statlig industriplan. Med tanke på statens dominerande roll som ägare och herre får principen om en enhetlig plan redan från början en utomordentlig betydelse.

Men alla tidigare erfarenheter har visat att en plan för socialistisk ekonomi inte kan upprättas på förhand på ett teoretiskt eller byråkratiskt sätt. En verklig socialistisk ekonomisk plan som omfattar alla industrigrenar i deras inbördes förhållanden och i relationen mellan industrin som helhet och jordbruket är endast möjlig som ett resultat av en långvarig, förberedande ekonomisk erfarenhet på grundval av nationalisering och som ett resultat av kontinuerliga ansträngningar för att i praktiken samordna arbetet inom olika industrigrenar och korrekt bedöma de uppnådda resultaten.

Vår uppgift för den kommande perioden är således att fastställa den allmänna inriktningen, och den är i hög grad av förberedande karaktär. Den kan inte definieras med någon enskild formel, utan förutsätter en ständig och vaksam anpassning av den vägledande ekonomiska apparaten, dess grundläggande uppgifter, metoder och praxis till marknads fenomen och förhållanden. Först i slutskedet av sin utveckling kan och måste den planerade industrins metoder underordna marknaden under sig själva och därmed avskaffa den.

Därför kan vi tydligt se två faror som följer med tillämpningen av statliga metoder för den planerade industrin under den nuvarande epoken, nämligen (a) Om vi försöker gå förbi den ekonomiska utvecklingen genom vår planerade inblandning och ersätta marknads reglerande funktion med administrativa åtgärder som inte har någon grund i faktisk erfarenhet, så är partiella eller allmänna ekonomiska kriser oundvikliga, såsom inträffade under krigskommunismens epok. (b) Om den centraliserade regleringen släpar efter trots att det finns ett uppenbart moget behov av den, kommer vi att behöva lösa ekonomiska frågor med hjälp av marknads slösaktiga metoder i de fall där ett lägligt ekonomiskt-administrativt ingripande skulle kunna ge samma resultat på kortare tid och med mindre ansträngning och resurser.

I den mån vi har antagit marknadsekonomiska former är staten skyldig att ge enskilda företag den nödvändiga friheten att bedriva ekonomisk verksamhet på marknaden utan att försöka påverka denna fria verksamhet med administrativa medel. Men om å ena sidan varje trust, för

att kunna fungera framgångsrikt, måste känna sig fri att orientera sig och vara medveten om det fulla ansvaret för sitt arbete, måste staten å andra sidan betrakta trusterna och andra sammanslutningar som underordnade organ, genom vilka den kan sondera marknaden som helhet och därmed möjliggöra ett antal praktiska åtgärder som går utöver marknadsorienteringen hos enskilda företag och sammanslutningar. Ett centralt ekonomiskt organ kan till exempel komma fram till att det är nödvändigt att likvidera en viss trust långt innan erfarenheten gör det uppenbart för den senare att dess situation är hopplös.

Frågan om de ömsesidiga relationerna mellan lätt och tung industri kan inte på något sätt lösas i enlighet med utbud och efterfrågan, eftersom detta inom några år skulle leda till att den tunga industrin krossas, med framtidsutsikten att den senare återuppbyggs som ett resultat av marknadsstrycket, men i så fall på grundval av privat ägande.

Till skillnad från kapitalistiska länder är den huvudsakliga planen i vårt land inte begränsad till enskilda trustbolag och syndikat, utan omfattar industrin som helhet. Dessutom måste den statliga planen täcka de ömsesidiga relationerna mellan industrin å ena sidan och jordbruket, finanserna, transporter och handeln – både den inhemska och den utländska – å den andra.

I den mån staten förblir inte bara ägare utan också den aktiva ledande kraften när det gäller majoriteten av produktionskrafterna inom industri och transporter samt när det gäller kreditmedel, kommer huvudplanen under den nya ekonomiska politikens villkor med andra ord att förbli i stort sett densamma som under krigskommunismens epok, men den skiljer sig på det mest radikala sättet i sina metoder. De ekonomiska manövrerna ersätts av att de viktigaste kommittéerna administrerar.

I sin administrativa tillämpning måste kampanjen utvecklas inom detta område med extrem försiktighet genom en mycket noggrann sondering av terrängen.

Förberedelserna måste baseras på ekonomisk framsynthet och bestå av att förmedla instruktioner till motsvarande ekonomiska organ med avseende på olika fenomen som oundvikligen eller med stor sannolikhet kommer att uppstå vid en viss ekonomisk situation (i samband med att den nya skördens spannmål kommer ut på marknaden, med pengaflödet till byn osv. osv.), och i att göra denna prognos så konkret som möjligt när den tillämpas på enskilda industrigrenar eller särskilda distrikt, genom att publicera modellkalendrar med anvisningar om de nödvändiga åtgärder som måste vidtas för att på bästa sätt utnyttja den förväntade situationen.

Det är helt uppenbart att den grundläggande planeringen av industrin inte går att uppnå inom industrin själv, dvs. genom att stärka dess styrande administrativa organ (Högsta rådet för nationell ekonomi), utan måste utgöra uppgiften för en separat organisation som står över industrins organisation och som förbinder den senare med finanser, transporter osv. Detta är den statliga planeringskommissionens funktion. Men det är nödvändigt att definiera dess ställning tydligare, organisera den starkare, ge den mer definitiva och obestridda rättigheter och, framför allt, skyldigheter. Det bör fastställas som en orubblig princip att inte en enda ekonomisk fråga som berör staten som helhet får behandlas i republikens högre organ utan att statens planeringskommission konsulteras. Oavsett om initiativet tas av den själv eller av någon annan avdelning, måste den sistnämnda i samtliga fall analysera den nya frågan, utarbeta ett projekt eller förslag i samband med hela det återstående ekonomiska arbetet och med hjälp av denna analys definiera dess specifika tyngd och betydelse. Det är nödvändigt att på ett mycket bestämt sätt notera de ansträngningar som görs av olika departement och institutioner, vare sig de finns centralt eller i provinserna, för att på ett indirekt sätt få igenom ett visst beslut under förevändning av brådskande omständigheter, pressande omständigheter eller improvisation – och betrakta sådana ansträngningar som uttryck för bristande ekonomisk framsynthet och som de mest skadliga resterna av administrativ partiskhet.

När man bedömer framgången för varje departements arbete måste man i hög grad ta hänsyn till om det lägger fram sina förslag i god tid till statens planeringskommission för detaljerad utarbetning. Hur framgångsrikt den statliga planeringskommissionens arbete är måste bedömas utifrån hur snabbt den tar upp ekonomiska frågor, hur korrekt den förutser vad som kommer att hända i morgon och hur ihärdigt den sporrar andra avdelningar att i tid bedöma vilka former av samarbete som ska ordnas mellan olika delar av deras arbete.

Med hjälp av den statliga planeringskommissionen måste man bekämpa inrättandet av alla slags tillfälliga och sporadiska undersökningskommissioner, tillsammans med direktiv-, rådgivande och provisoriska kommittéer, som är det värsta fördärvet i vårt statsarbete. Det är nödvändigt att säkerställa ett regelbundet arbete genom normala och permanenta organ. Endast på detta sätt blir det möjligt att förbättra dessa organ och utveckla den nödvändiga flexibiliteten – genom att de på grundval av kontinuerliga erfarenheter mångsidigt anpassar sig till de uppgifter som tilldelats dem.

Utan att i förväg avgöra frågan om det kommer att bli nödvändigt att tilldela statens planeringskommission – den allmänna staben för statens ekonomi – den ena eller andra administrativa rättigheten, verkar det för den närmaste framtiden vara tillräckligt att fastställa, att om det blir nödvändigt med tvångsmakt för att uppnå överensstämmelse med den beslutade planen, så måste sanktioner för sådant tvång erhållas från motsvarande organ inom den centrala makten (från de enskilda ekonomiska kommissariaten – Arbets- och försvarsrådet, Folkkommisariernas råd, presidiet för Allryska centrala verkställande kommittén).

4. Trusterna, deras roll och den nödvändiga omorganisationen

Staten är ägare till de grundläggande produktions- och transportmedlen. Enskilda ekonomiska avdelningar, och inom dessa avdelningar de separata organen, inrättningarna och sammanslutningarna (trusterna), förvaltar de delar av statsekonomi som har anförtrotts den grad av självständighet som förvaltningen under nuvarande marknadsförhållanden kräver och som bestäms uppifrån, dvs. av de överordnade statliga organen.

Statens har absolut rätt att förfoga över alla egendomar hos de truster som är fria från förpliktelser och hos järnvägarna etc.. I praktiken bestäms gränsen för och formen av statens inblandning i de ekonomiska organens nuvarande arbete och av dessa organs inblandning i de oberoende inrättningarnas nuvarande arbete etc. uteslutande utifrån ekonomisk lämplighet och regleras av motsvarande stadgar (eller arbetsordningar).

Större delen av den statliga industrin är organiserad i form av truster, dvs. som sammanslutningar med en stor ekonomisk autonomi och som uppträder på marknaden som fria handelsorganisationer. Det grundläggande problemet för dessa ekonomiska sammanslutningar, liksom för de enskilda företag som de förstnämnda består av, är att utvinna och realisera mervärde för statlig ackumulering, vilket är det enda som kan garantera att landets materiella nivå höjs och hela dess ekonomi byggs om på ett socialistiskt sätt.

De statliga företag som arbetar för att omedelbart tillgodose statens viktigaste behov, till exempel dess militära behov, måste också vara helt underordnade kraven på ökad arbetsproduktivitet och minskade kostnader per produktionsenhet.

Med tanke på att övergången från krigskommunismen till den nya ekonomiska politiken i stor utsträckning skedde med hjälp av metoder från krigskommunismen, hade och har i stor utsträckning än i dag grupperingen av företagen, deras uppdelning i trustbolag och fördelningen av medel mellan dem en provisorisk och byråkratisk karaktär. Ur det planerade ekonomiska arbetets synvinkel är detta bara grova utkast, och det är inte med spekulativa

metoder som de kan och måste korrigeras och omformas, utan på grundval av en granskning av dem i ljuset av erfarenheterna, i ljuset av de kombinerade kommersiella och administrativa erfarenheterna från dag till dag.

Klagomål över bristen på cirkulationsmedel vittnar bara om att staten vid införandet av den nya ekonomiska politiken tog på sig att förvalta ett alltför stort antal industriföretag, så att dess styrka överbelastades, försvagad som den var av flera års inbördeskrig och blockad. Följden blir att företagen är instabila, arbetet går ryckigt och, vad som är ännu viktigare, fraktkapaciteten är otillräcklig, vilket i sin tur leder till en kraftig ökning av produktionskostnaderna och en minskning av marknaden med alla de ekonomiska svårigheter som detta medför.

Vägen ut ur svårigheterna är att radikalt koncentrera produktionen till de företag som är tekniskt mest perfekta och geografiskt mest lämpligt belägna. Alla slags indirekta och sekundära överväganden som framförs mot detta, hur väsentliga de än må vara i sig, måste underordnas det grundläggande ekonomiska problemet, nämligen att förse den statliga industrin med nödvändiga cirkulationsmedel, sänka produktionskostnaderna, utvidga marknaden och utvinna vinst.

Omprovningen av hur trusterna är uppbyggda och sammansatta, både ur rent produktionsmässig och ur kommersiell synvinkel, måste vara helt fri från fördomar till förmån för en byråkratisk enhetlighet under arbetet med att kombinera företagen enligt antingen enbart den horisontella eller enbart den vertikala principen. I vår översyn får vi inte låta oss vägledas av formella utan av materiella överväganden när det gäller företagens inbördes kopplingar och ömsesidiga beroende, deras relativa geografiska läge, transport och marknad (kombinationer etc.) och så vidare. Samtidigt som vi avfärdar krav från departementen eller lokala krav i den mån de strider mot principen om en mer fördelaktig och lönsam produktionsorganisation, är det nödvändigt att noga överväga och lyssna uppmärksamt på de berörda trusterna och enskilda fabrikenas åsikter, i den mån deras praktiska erfarenheter har visat att det är nödvändigt att dra tillbaka vissa av våra organisationsprojekt.

Sänkningen av produktionskostnaderna måste syfta till att återuppbygga och utveckla landets ekonomiska styrka, inte till att uppnå tillfälliga framgångar på marknaden.

En beräkningsmetod där råvarupriserna förvanskas genom att de anges enligt föråldrade noteringar, som inte har något att göra med sänkningen av kostnaderna, måste bestraffas hårt som slöseri med statlig egendom.

Lika felaktig och förödande skulle en politik vara som tillfälligt sänker priserna på bekostnad av direkta eller indirekta förluster för den tunga industrin. Utan att den senare återuppbyggs kommer den lätta industrin, liksom hela den ekonomiska uppbyggnaden, berövas sin grund. Kol, nafta, metall – detta är de industrigrenar vars framgångsrika utveckling kommer att säkerställa både republikens ekonomiska välstånd och dess yttre säkerhet.

Endast en fast och konstant styrning av trusterna från Högsta rådet för folkekonomin, som förenar alla grundläggande delar av industrin i enlighet med ovanstående riktlinjer, som förutser och förbereder nödvändiga kombinationer av dem, som garanterar en snabb, fullständig och korrekt användning av alla produktionsfaktorer i varje led (bränsle, råvaror, halvfabrikat, maskiner, arbetskraft osv.), kan säkerställa inte bara delvisa utan allmänna framsteg på det industriella området.

5. Industri och handel

Utän en välorganiserad försäljning kommer en ökad produktion återigen att leda till partiella överskott, dvs. till *kriser med handelsmässig hjälplöshet*, vilket inte kan rättfärdigas, inte ens

av dagens extremt begränsade marknad. Det är av yttersta vikt att de lägsta länkarna i handelsapparaten är perfekta, även om de bara kan säkerställa ett minimalt antal äkta kopplingar mellan industrin och bondemarknaden. Bildandet av syndikat bör under den närmaste framtiden ske med största försiktighet och med vederbörlig hänsyn till marknadens tillstånd och trusternas resurser. Omvandlingen av syndikaten till handelsmässiga ”huvudkommittéer” skulle bara hindra handelsverksamheten och öka bördan av ytterligare kostnader. Obligatorisk bildning av syndikat måste vara ekonomiskt förberedd och kommersiellt motiverad.

Trustens och de enskilda företagens ökade operativa oberoende, syndikatens mer flexibla verksamhet och överhuvudtaget hela vår industris ställning kräver en ojämförligt större samordning när det gäller relationerna mellan de rent produktiva och de rent kommersiella verksamhetsområdena. Detta gäller både inrikes- och utrikeshandeln.

Utan att på förhand bestämma vilka organisationsformer denna samordning ska ta, bör det redan nu fastställas att en systematisk studie av de erfarenheter som samlas på detta område och utarbetandet av praktiska metoder för att samordna den industriella och kommersiella verksamheten utgör ett viktigt problem, som bara går att lösa genom gemensamma ansträngningar från Högsta rådet för folkets ekonomi, Folkkommisariatet för utrikeshandel, Kommisariatet för internationell handel och med aktivt deltagande av Statens planeringskommission under allmän ledning av Arbets- och försvarsrådet.

6. Fabriken

Nyckeln till att lyckas eller misslyckas i produktionen finns i den grundläggande industriella enheten, dvs. i fabriken eller bruket. Frågan om att organisera varje enskilt företag på ett korrekt sätt, inte bara ur ett tekniskt-produktivt utan också ur ett kommersiellt perspektiv, är därför av avgörande betydelse.

Samtidigt som trusten behåller den allmänna ledningen av företaget i sina händer och centraliserar de produktiva och kommersiella grenar och verksamheter som är mogna för det, måste den med alla medel undvika den typ av centralisering som kväver och stryper initiativ, och den måste undvika mekaniska ingrepp i sina företags arbete.

De oberoende räkenskaperna för varje fabrik måste inte bara ge möjlighet att fastställa dess vinster och tillväxt eller nedgång, utan måste också tjäna som allmän grund för ett premie-system som är strikt anpassat till företagets särdrag.

7. Beräkning, balans och kontroll

Under nuvarande förhållanden utgör de materiella resultaten den enda seriösa och tillförlitliga empiriska verifieringen av huruvida relationerna mellan företagen, trusterna och staten är tillfredsställande, samt det enda testet för om våra metoder för ekonomisk förvaltning som helhet har varit framgångsrika eller misslyckade. Endast genom att noggrant sammanställa *balansräkningar* kan vi bedöma vår kommersiella ställning, ty utan ett korrekt bokförings-system som omfattar statens ekonomi uppifrån och ner, utan vetenskapliga räkenskaper som visar de verkliga kostnaderna för den statliga industrins produkter, finns det ingen garanti mot gradvis förlust eller förfall av nationaliserad egendom, och i så fall kan trusten bara tjäna som kanal för att överföra statlig egendom till privata händer.

Att utarbeta metoder för enhetlig bokföring, att se till att den verkligen genomförs och blir allt mer exakt, allt detta måste utgöra ett av de viktigaste problemen för de ledande ekonomiska institutionerna i allmänhet och för den statliga planeringskommissionen i synnerhet, eftersom detta arbete har som mål att uppnå en *enda verklig balans* från vilken man kan uppskatta den statliga industrins ställning och senare hela den statliga ekonomin i allmänhet.

Arbets- och försvarsrådet måste organisera en statlig revision av handels- och industrikonton och balansräkningar. Avsaknaden av en kompetent och skicklig kontroll på detta område gör alla andra typer av ekonomisk inspektion meningslösa och sprider en känsla av ansvarslöshet som är oförenlig med en välorganiserad ekonomi.

8. Löner

Det lönesystem som antogs under den period som just har löpt ut har på det hela taget bekräftat riktigheten i besluten från den elfte partikongressen och den femte fackföreningskongressen, liksom i slutsatserna från kollektivavtalen mellan fackföreningarna och de ekonomiska organisationerna.

Under det år som just har gått kan en betydande löneökning för alla kategorier av arbetare noteras, vilket har resulterat i en betydande ökning av arbetsproduktiviteten.

Den allmänna lönepolitiken måste i framtiden inriktas på en större eller mindre utjämning av genomsnittslönen i alla produktionsgrenar, med nödvändiga förändringar på grundval av den genomsnittliga kompetensen, så att arbetare med liknande eller motsvarande kompetens får ungefär lika lön i olika industrigrenar, och så långt som möjligt oberoende av marknadens fluktuationer. Samtidigt bör den individuella lönen i verkligheten stå i proportion till den faktiska produktionen. De berörda statliga organen måste, i samarbete med fackföreningarna, inrikta sina ansträngningar på att nå en mer fördelaktig överenskommelse inom en viss bransch, som tjänar inte bara arbetarnas intressen inom den ena eller andra branschen, utan också arbetarklassens intressen som helhet, genom att öka inkomsterna i de eftersatta branscherna och framför allt inom tung industri och transporter.

Samtidigt som de på alla sätt strävar efter att förbättra arbetarklassens villkor måste de statliga organen och fackföreningarna komma ihåg att en kontinuerlig och allomfattande förbättring endast är möjlig på grundval av deras egen utveckling som en vinstbringande industri. Ur denna synvinkel utgör åtgärder som håller dåligt utrustade företag i drift eller sysselsätter ett antal arbetare i en fabrik som inte står i proportion till företagets faktiska produktivitet en dyr och ytterst irrationell form av socialförsäkring och strider därför mot arbetarklassens framtida intressen.

Att belasta industriföretag med alla slags extra kostnader som varken är nödvändiga för själva produktionen eller föreskrivs i lag är mycket skadligt för de berörda företagen och för staten, oavsett hur viktigt syftet med dessa kostnader är, eftersom de undergräver möjligheten till en korrekt beräkning och på ett halvt dolt sätt påför staten en utgift som den under nuvarande förhållanden inte har kraft att bära. Godtyckliga donationer från trustföretagens sida, dvs. donationer som inte är godkända och reglerade av staten, är inget annat än ett slöseri med statlig egendom och måste som sådana bestraffas enligt lag.

Det är nödvändigt att göra en noggrann undersökning av hur arbetslagstiftningen och överhuvudtaget alla lagar om arbetskraft, löner, arbetsdagens längd för olika kategorier, avdrag för socialförsäkring, kulturella och utbildningsmässiga behov etc. etc. tillämpas praktiskt under nuvarande förhållanden, i syfte att å ena sidan tillgodose arbetarnas intressen i högsta möjliga grad som är förenlig med det nuvarande läget inom industrin, och å den andra tills vidare upphäva eller ändra lagar som under rådande omständigheter är uppenbart orealistiska. Industriledare och fackföreningsmedlemmar måste samarbeta för att på ett så objektivt sätt som möjligt samla in noggrant granskade och väl utvalda fakta som kan tjäna som underlag för ovan nämnda lagändringar eller administrativa åtgärder.

9. Finans, kredit, tullar

En nödvändig förutsättning för att återuppbygga och utveckla industrin, särskilt den tunga industrin, är att statsbudgeten utformas på ett korrekt sätt, så att den överensstämmer med de faktiska statliga resurserna och med utgifterna enligt planen.

Det är nödvändigt att helt avskaffa det största av alla gissel – som visserligen i stor utsträckning påtvingats oss av objektiva omständigheter – nämligen bristen på enhetlighet och skillnaden mellan våra produktionsplaner och de resurser som stod till vårt förfogande för att förverkliga dem. Denna typ av planering ledde oundvikligen till kaos – industriellt och finansiellt – och skakade allvarligt de viktigaste ekonomiska institutionernas stabilitet.

Exakt samma konsekvenser fick statens rekvisition av industriprodukter (främst från mekanik-, metall- och bränsleindustrin) – främst till förmån för militären och transportsektorn – antingen utan någon betalning alls eller till godtyckliga priser som inte täckte kostnaden för dessa produkter.

Om det i framtiden skulle uppstå skillnader mellan de inkommande intäkterna och de beräknade anslagen, och om det därmed skulle bli nödvändigt att minska utgifterna, bör inte minskningarna genomföras under någon täckmantel, utan öppet, genom att omstrukturera budgeten och minska anslagen till transport- och industriföretag, armén osv.

Systemet för att tillhandahålla industrikrediter är inte bara en finansiell eller bankmässig fråga, utan den viktigaste delen av verksamheten när det gäller att organisera och styra industrin. Det är därför nödvändigt att finansieringen av den statliga industrin i möjligaste mån koncentreras till ett enda kreditinstitut som bör ha mycket nära kopplingar till Högsta rådet för folkets ekonomi.

Införandet av skatter och punktskatter, i strikt överensstämmelse med industrins betalningsförmåga och marknadens kapacitet, måste studeras noggrant, och samtidigt bör den effekt som högre eller lägre tullar på olika importerade varor kan ha på motsvarande grenar av den inhemska industrin (ur skyddssynpunkt) beaktas noggrant.

Inköp och beställningar från utlandet, även till priser som är lägre än på den inhemska marknaden, måste utan tvekan avvisas i alla fall där de inte är absolut nödvändiga, eftersom beställningar inom landet kan fungera som en betydande drivkraft för att utveckla motsvarande gren av vår statliga industri.

Endast ett system med socialistisk protektionism som genomförs på ett konsekvent och beslutsamt sätt kan under den nuvarande övergångsperioden säkerställa en verklig utveckling av industrin i vår sovjetstat, som är omgiven av en kapitalistisk värld.

10. Utländskt kapital

Erfarenheterna från det gångna året har bekräftat att processen för att bygga upp den statliga socialismen inom ramen för den nya ekonomiska politiken är fullt förenlig (inom vissa, inte alls snäva gränser) med ett aktivt deltagande av privat kapital – både utländskt och inhemskt – inom industrin. Ytterligare systematiska åtgärder är nödvändiga för att locka utländskt kapital till industrin i alla de former som hittills har visat sig vara lämpliga: koncessioner, blandföretag, leasing. En noggrann undersökning av vilka industrigrenar och vilka företag som kan överlåtas till utländskt kapital och på vilka principer, till fördel för landets allmänna ekonomiska utveckling, är avgörande för utformningen av våra ledande ekonomiska organisationers framtida planer.

11. Chefer, deras ställning och problem; utbildning av en ny generation tekniker och chefer

De ömsesidiga relationerna mellan fackföreningarna och de administrativa organen som definieras i resolutionerna från partiets elfte kongress, vars riktighet bekräftas av erfarenheterna från det senaste året, måste fortsätta att utvecklas och stärkas i enlighet med andan i dessa resolutioner.

Systemet med verklig maktenhet måste genomföras i industrins organisation från toppen till botten. I händerna på de ledande administrativa organen utgör urvalet av arbetare och att de förflyttas eller avskedades en nödvändig förutsättning för att de verkligen ska kunna styra industrin och ta ansvar för dess öde. Fackföreningarnas rekommendationer och intyganden måste beaktas fullt ut och med förståelse, men det får under inga omständigheter befria de berörda administrativa organen från deras ansvar, eftersom de gällande stadgarna ger de senare full frihet att välja och utnämna.

Tröghet, orörlighet och brist på företagsamhet är den svaga sidan av statens industri och handel. Orsaken till detta ligger i det faktum att ledningspersonalen ännu är långt ifrån att vara bäst lämpad för sina uppgifter, att de saknar erfarenhet och inte är tillräckligt intresserade av framstegen i sitt eget arbete. Det är nödvändigt att vidta regelbundna och systematiska åtgärder för att förbättra alla dessa områden. I synnerhet bör ersättningen till företagsledarna göras beroende av kredit- eller debetsaldot, på samma sätt som lönerna är beroende av produktionen.

I den mån de ledande administrativa arbetarna (kontrollanter för handelsbolag, direktörer för fabriker och verk, ordförande och medlemmar i styrelser för trustbolag) har till uppgift att sänka produktionskostnaderna och utvinna vinst, är deras arbete förenat med extremt stora svårigheter som ofta leder till konflikter, avskedanden och förflyttningar. En administratör står alltid inför två faror: (a) att hans stränga krav kommer att väcka motstånd mot honom från företagets arbetare och deras representativa organ eller de lokala partiorganisationerna och sovjeterna; (b) att han, genom att följa minsta motståndets lag i frågor som rör arbetsproduktiviteten, löner osv., kommer att äventyra företagets lönsamhet och därmed dess framtid. Det säger sig självt att en direktör för en sovjetisk fabrik måste ta största hänsyn till arbetarnas materiella och andliga intressen, deras känslor och sinnesstämning. Men samtidigt får han aldrig glömma att hans högsta plikt gentemot arbetarklassen som helhet består i att höja arbetsproduktiviteten, sänka produktionskostnaderna och öka mängden materiella produkter som står till arbetarklassens stats förfogande. Det är partiets och fackföreningsarbetarnas plikt att ge den sovjetiska direktören sitt helhjärtade stöd i detta avseende. Uppmärksamhet, uthållighet och sparsamhet är nödvändiga egenskaper hos en sovjetisk administrativ arbetare. Hans högsta meriter är att driva företaget på grundval av en sund och balanserad ekonomi.

Det måste klargöras för arbetarmassan att en direktör som strävar efter att göra företaget lönsamt tjänar arbetarklassens intressen lika mycket som en fackföreningsmedlem som strävar efter att höja arbetarnas levnadsstandard och skydda deras hälsa.

Utbildningen av nya administrativa arbetare måste vara systematisk och samtidigt högt specialiserad. Summariska metoder, som när man snabbt lärde sig genom att bara observera andra i deras arbete, måste ersättas av en systematisk utbildning enligt en exakt plan, i kombination med en viss period av erfarenhet. Arbetare som har placerats på sina poster under den första perioden och ännu inte hunnit skaffa sig nödvändiga kunskaper måste ges möjlighet att fylla sina värsta luckor.

Men specialisering inom olika typer av praktisk verksamhet bör vara nära kopplad till en höjning av den teoretiska och politiska nivån och till en närmare kontakt med partiet; annars

kan specialiseringen visa sig skadlig för partiet, eftersom ytlig kunskap om allt är skadligt för alla ekonomiska företag. Partiet och fackföreningarna måste ägna största uppmärksamhet åt frågan om att öka antalet arbetare som är chefer inom industrin och särskilt kommunister i chefsbefattningar på alla nivåer i den ekonomiska hierarkin.

Teknisk utbildning bör för den nya generationen inte bara vara en fråga om specialisering utan också en revolutionär plikt. I en arbetarstat bör all den entusiasm som de unga arbetarna tidigare ägnade åt den revolutionära politiska kampen nu riktas mot att behärska vetenskapliga och tekniska ämnen. Det är nödvändigt att en student som försummar sina studier behandlas på samma sätt som en desertör eller strejkbrytare behandlades under kampen mot bourgeoisien. Organiseringen av en socialistisk ekonomi är för proletarietets förtrupp inte en metod för att göra karriär, utan en heroisk handling.

12. Partiorganisationer och ekonomiska institutioner

Utan att för ett ögonblick glömma sina permanenta revolutionära utbildningsproblem måste partiet klart inse att dess mest grundläggande uppgift under revolutionens nuvarande konstruktiva ekonomiska period ligger i att styra den ekonomiska verksamheten i den sovjetiska uppbyggnadsprocessens grundläggande punkter. Partiet kommer bara att kunna fullgöra sin historiska uppgift om hela partiets ekonomiska erfarenhet växer i takt med att de ekonomiska problem som sovjetmakten står inför blir större och mer komplexa.

Därför anser den tolfte kongressen att partiet inte bara måste betrakta en lämplig fördelning av arbetarna, utan också funktionen att övervaka varje viktig gren av den ekonomiska förvaltningen som sin plikt, särskilt med tanke på den nya ekonomiska politiken, som skapar en risk för degeneration hos en del av ledningspersonalen och för att den proletära politiska linjen förvrängs under det ekonomiska återuppbygget. Under inga omständigheter får denna vägledning, i praktiken och som en självklarhet, leda till frekventa avskedanden eller förflyttningar av chefer, till inblandning i administrationens löpande dagliga arbete eller till försök att styra dem.

Det är under rådande förhållanden oundvikligt och oundgängligt med anvisningar avseende konkreta frågor som partiorganisationerna ålägger den administrativa apparaten, men det är nödvändigt att ständigt sträva efter att sådan vägledning ska präglas av en bred plan, som i slutändan kan leda till en faktisk minskning av antalet fall där det finns behov av direkt administrativ inblandning i oberoende eller specialiserade frågor av aktuell praktisk natur.

Ju mer regelrätt statens administrativa och ekonomiska arbete fortskrider i genomförandet av de planer som partiet lagt fram, desto mer fullständigt kommer partiets ledarskap att säkras.

Den tolfte kongressen bekräftar den elfte kongressens resolutioner om nödvändigheten av en arbetsfördelning och en avgränsning av arbetet på det ekonomiska området mellan partiet och sovjeterna, i synnerhet, och insisterar på att denna resolution genomförs mer fullständigt och systematiskt både centralt och lokalt. Den tolfte kongressen påminner särskilt om att partiorganisationerna enligt den elfte kongressens resolution ska "lösa ekonomiska frågor självständigt endast i de fall och i den mån frågorna absolut kräver en lösning i enlighet med partiets principer".

Ett av partiets viktiga problem är att ge sitt stöd till en ordning där kompetenta ekonomiska organisationer inte bara har en formell rättighet, utan också en praktisk möjlighet att gradvis utbilda administrativa arbetare och se till att de regelbundet befordras i takt med att de får erfarenhet och utvecklar sina kvalifikationer.

Detta är endast möjligt om arbetarna systematiskt väljs ut utifrån sin ekonomiska erfarenhet både inom näringslivet och inom hantverksyrken, och också om principerna om disciplin och

ett motsvarande system för samordning och underordning mellan de olika arbetsgrenarna och mellan arbetarna som leder dessa grenar iakttas inom de ekonomiska institutionerna.

Men med tanke på det särskilt viktiga och ansvarsfulla arbete som de administrativa arbetarna för närvarande har till uppgift att utföra, måste partiet som helhet och alla dess organisationer ge dem sitt varmaste stöd och systematiskt se till att skapa en atmosfär som utesluter möjligheten att grupper av administrativa arbetare bryter sig loss från partiet.

13. Tryckeribranschen

Frågan om att ge tryckeribranschen en sund grund är inte bara av ekonomisk utan också av enorm kulturell betydelse. Kongressen anser att tryckeribranschens nuvarande tillstånd är otillfredsställande och anser att det är nödvändigt att vidta beslutsamma åtgärder för att förbättra den.

Det är först och främst nödvändigt att förbättra tekniken för de publikationer som är avsedda för massförsäljning. Frågan om organiseringen av tryckeribranschen måste lösas så snart som möjligt, och på ett sådant sätt att de största och viktigaste statliga förlagsverksamheterna ska kunna ge sitt arbete en bred, regelbunden och tekniskt tillfredsställande grund.

Lästips

Pierre Broué behandlar utförligt kongressen i sin *Trotskyj*-biografi och refererar utförligt Trotskyjs muntliga rapport om teserna inför kongressen. Se kapitel 22, [Förlorade tillfällen](#).

E H Carr behandlar kongressen och omständigheterna kring densamma i [Mellan Lenin och Stalin](#), kapitel 11, ”Trojkan tar över”. Carr lägger stor vikt vid de frågor som Lenin ägande stor uppmärksamhet under slutet av sitt liv (från slutet av 1922) och som han skrev om i artiklar, brev och sitt s k testamente (däribland nationella frågan).¹

Isaac Deutscher tar upp 12:e partikongressen på flera ställen i [Den avväpnade profeten](#). Där läser vi bl a om kongressens öppnande:

När den tolfte kongressen äntligen samlades i mitten på april, gav dess öppnande tillfälle till en uppvisning i spontana hyllningar till Trotskyj. Som vanligt läste ordföranden upp hälsningar till kongressen som strömmade in från particeller, fackföreningar och arbetar- och studentgrupper över hela landet. I så gott som vartenda meddelande hyllades Lenin och Trotskyj. Bara då och då hälsades Kamenev och Zinovjev och Stalins namn nämndes knappast alls. Uppläsningen av hälsningar pågick under flera sessioner, och den lämnade ingen i tvivelsmål om vem partiet skulle valt till Lenins efterföljare, om man bett det välja nu. (a.a. s 58)

Trotskyjs tal, som hölls 20 april och främst rörde hans ”Teser om industrin”, refereras och kommenteras utförligt:

När Trotskyj slutligen den 20 april höll sitt tal, avstod han från att beröra de frågor som orsakat så mycken hetta och lidelse och talade om den ekonomiska politiken i strikt mening. Det var naturligtvis ett stort ämne och han såg i det nyckeln till alla andra problem. Och här hade han äntligen ett tillfälle att på ett samlat sätt och inför ett landsomfattande auditorium lägga fram de idéer han så ofta utvecklat på ett lösligare sätt eller endast inom det ledande skiktets trånga krets. Det ingick i uppgörelsen med triumvirerna, att han hade rätt att presentera sina åsikter som den officiella linjen, fastän politbyrån inte var mera ense med honom i dessa frågor än han var med Stalin i fråga om politiken gentemot de ickeryska nationaliteterna. Han lade den största vikt vid att kunna lansera sin ekonomiska politik som partiets officiella ’linje’, och det rättfärdigade troligen

¹ Om detta, se Moshe Lewins, [Lenins sista strid](#).

delvis i hans ögon eftergifterna till triumviratet. Och ingen politbyråledamot motsade honom öppet medan kongressen debatterade hans inledning.

Han manade partiet att bemästra landets ekonomiska framtid och ge sig i kast med den stora och svåra uppgiften att genomföra den ursprungliga socialistiska ackumulationen. Han gjorde en genomgång av två års erfarenheter av den Nya Ekonomiska Politiken och definierade dess principer på nytt. Det dubbla syftet med NEP var, menade han, att utveckla Rysslands ekonomiska resurser och kanalisera utvecklingen i socialistiska banor. Ökningen av industriproduktionen gick fortfarande långsamt. Den släpade efter återhämtningen inom det privata jordbruket. På så sätt uppstod en klyfta mellan dessa båda sektorer i ekonomin .... Hans huvudämne var planering... (a.a. s. 61-63)

Trotskyj tar själv upp frågor som rör partikongressen i sin självbiografi, [Mitt liv – försök till en självbiografi](#). I kapitel 39 ("Lenins sjukdom") lägger han huvudvikten vid motsättningarna kring den nationella frågan som han och Lenin hade kommit överens om att gemensamt driva på kongressen. Men det blev inget av detta, eftersom Lenin var för sjuk för att kunna delta.

Själva kongressen tar Trotskyj upp ganska kortfattat i det påföljande kapitlet ("Epigonernas sammansvärjning"). Där ägnar han sig främst åt hur den s k trojkan (Stalin, Zinovjev och Kamenev) konspirerade för försöka isolera honom.

Översättning: Martin Fahlgren och Göran Källqvist